

Ciril Zlobec

Ljubezen dvoedina

Založba Mihelač, Ljubljana 1993

Če je bilo - pogojno rečeno - za tradicionalno umetniško delo značilno, da je njeno obliko in vsebino določal splet konvencij, ki so ga vzpostavljali tradicija, ideologija, socialni status sprejemnikov idr., je moderno umetniško delo rezultat osebne ustvarjalčeve mitologije, njegovi elementi pa prihajajo pretežno iz intimne sfere. Glavna odlika moderne poezije je ta, da bralca vpeljuje v osebni svet ustvarjalca, v njegov posebni in enkratni izraz, čustva, subtilna občutenja in duhovnost. Pri tem je poudarek postavljen na estetske vrednosti in za pesniško govorico značilne lastnosti medija oziroma samega kreativnega postopka. Zato moderni bralec od posameznega pesniškega dela pričakuje in zahteva ustvarjalno moč in sugestivnost kot tisti umetniški kriterij, ki naj v umetniško delo vtisne čustva in kvalitete ustvarjalčevega mišljenja in dožemanja. V umetnosti obstajajo večne vrednote, toda vzpostavili so jih ustvarjalci, ki so jih poskušali uresničiti glede na sočasni čas in prostor, v spremenljivem socialnem in psihološkem kontekstu dobe, v kateri so ustvarjali. Pomembni ustvarjalci so od nekdaj ustvarjali tako, da so "popravljali" že uveljavljene sheme in pravila, s tem so njihova umetniška dela preseгла dobo in kazala v prihodnji čas.

S katerega vidika ocenjevati zadnjo Zlobčevo pesniško zbirko? Je zanj pesem še osebna izjava in sporočilo ali pa nasprotno dokument tradicije in konvencij, ki jim pripada? Če le-to drži, ali morda ta pesniška govorica premore poteze in mesta, s katerimi odstopa od ustaljenih shem in obrazcev? Ravno v odklonih od obrtne večšine in ustaljenih shem lahko iščemo tisti presežek, ki v določenem besedilu vzpostavlja upoštevanja vredno estetsko raven. Še več: verjetno bo iskanje teh odstopanj rabilo kot izhodišče za vrednostno umestitev Zlobčeve zadnje pesniške knjige.

Prvi vtis, ki ga obravnavana knjiga sproži v bralčevi imaginaciji, je nedoločen. Zlobčeva pesniška tekstura je posejana s topoi, ki so se uveljavili v njegovih prejšnjih zbirkah. Ta mesta se gibljejo v trikotniku med ljubljeno ženo, fascinacijo spričo nespregledljivih detajlov vsakdana in zavestjo o nezaustavljivem odtekanju časa. Rahel odklon vstran od trdne motivno-tematske strukture predstavlja zlobčevski vitalizem, neutrudljiva sla po življenju. Da ga avtor verjetno ne hlina, izpričuje šegav, sproščen

ton nekaterih pesmi, kot recimo v pesmih *Naravni red stvari* in *Življenje je navdih*. Bralec z zahtevnejšim estetskim okusom bo zaman iskal šarm nepredvidljivosti, pa tudi nove, še nepreverjene vrednote, tako na vsebinski kot oblikovno-jezikovni ravni. Zlobčevi verzi namreč ne poženejo sprejemnika v premišljevanje, v nadaljnje raziskovanje verzne podobe, metaforike, vzdušja in sporočila posameznih pesmi ali pesemskih ciklov. Oko neovirano drsi po zglačeni teksturi, po površini besed in stavkov, ne da bi se mu bilo treba obračati nazaj, se vračati na težko dojemljiva ali sublimno zakrita mesta v tekstu. V takšen način percepcije nas sili tako enakomeren verzni ritem, ki prevladuje v celotni zbirki, kot tudi "deskriptivni" notranji slog, ki metaforiki ne dopušča pravega razmaha. Zlobčeva pesniška govorica bolha za deklarativnostjo, to se kaže v prevladi besed z abstrahiranim pomenom. Redka raba pomensko polnih in živih besed, ki bi se v subjektivnem procesu pesniške obdelave ter v skladu z ustvarjalčevim slovarjem izraznih sredstev razrasle v individualiziran metaforični jezik, je znak usihanja vitalnosti in približevanja epigonstva. Težko se je znebiti občutka že prebranega in osvojenega. Po drugi strani kalup tradicionalnih pesemskih oblik, kot so štirivrstičnica, sonet in celo gazela (*Oda radovednosti*), hromi ustvarjalčevo ekspresivnost. Zdi se mi, da pesnik v prostem verzu sprostí lirsko izpoved, ji skoz prožnejšo jezikovno obliko dopusti do večje neposrednosti. Nekatere pesmi iz cikla, ki že v naslovu vsebuje retorično vprašanje *Še živiš ali si samo še živa?*, so v podpisani vzbudile nekaj estetskega užitka.

Predvidljivost se da razbrati že iz naslovov pesemskih ciklov, ki zanesljivo markirajo obča mesta v zbirki. V času, ki je na lovu za lastno zrelo podobo, za spoznavno in etično jasnejšo sliko, presenetita samozadovoljnost in sprijaznjenost z lastno usodo, kot jo pesnik sporoča v *Ljubezni dvoedini*. Namesto sporočila, ki bi v sebi nosilo nemir in razčeljenost dobe, v kateri živimo, ter problematizirano eksistencialno skušnjo zgodovine, kateri pripadamo, vodi Zlobčeva zbirka na preverjeno pot tradicije. Od tu pa ni daleč do dogmatičnosti. Namesto da bi preverjala, dopolnjevala, izgrajevala sporočila, vsebine in izraz dosedanjega pesniškega materiala, ostaja zaprta v notranjo logiko in sistem že izrečenega. S tega vidika se tudi sporočilo o večni ljubezni kot skupnem imenovalcu knjige, izpoved o ljubezni, ki ji ne moreta do živega niti starost niti rutina vsakdana, izkaže bolj kot obvezna shema ljubezenske poezije kot pa estetsko relevantna osebna izpoved.

Kot protiutež skromni individualni fantaziji se na drugi strani tehtnice pojavijo igrivo veselje do ustvarjanja, avtorjeva vzdržljivost v polju pesniške dejavnosti in posebna spontanost, ki se ji pesnik prepušča. Skozi zlobčevsko estetsko izkušnjo se zdi pesnjenje igra, neobvezujoč, lahкотen, sproščen predah od vsakdanjega monotonega toka in obrabe. Morda so to res vrednote večrajšnjega sveta, vendar vrednote, ki jih velja občasno obuditi v življenje. Škoda le, da ni tega storil izven ustaljenih shem in obrazcev, tudi glede na lastni pesniški opus.

Tea Štoka